

PLATFORMA

za učešće delegacije Vlade Crne Gore, koju predvodi prof. dr Anđela Jakšić-Stojanović, ministarka prosvjete, nauke i inovacija, na visokom pratećem događaju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija „Zdravi unutrašnji vazduh: Globalni poziv na akciju“, koji će se održati 23. septembra 2025. godine u Njujorku, Sjedinjene Američke Države.

I. Opšte informacije

Crna Gora će, u svojstvu inicijatora i koorganizatora, zajedno sa Republikom Francuskom, organizovati visokorangirani prateći događaj posvećen unapređenju kvaliteta unutrašnjeg vazduha pod nazivom „Zdravi unutrašnji vazduh: Globalni poziv na akciju“. Ovaj događaj će se održati na marginama 80. zasijedanja Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 23. septembra 2025. godine, u sjedištu Ujedinjenih nacija u Njujorku.

Navedeni događaj predstavlja izuzetnu priliku za podizanje svijesti o značaju ove teme na globalnom nivou, jačanje međunarodne saradnje, stvaranje sinergije između državnih institucija, istraživačkih i akademskih centara i biznis zajednice, kao i predstavljanje primjera dobre prakse.

Vlada Crne Gore je prethodno razmotrila i usvojila Informaciju o značaju unapređenja kvaliteta unutrašnjeg vazduha u Crnoj Gori i preuzimanju obaveze koorganizacije ovog događaja tokom 80. zasijedanja Generalne skupštine UN u septembru 2025. godine, čime je potvrđena strateška orijentacija države da ovu temu prepozna kao prioritet i predstavi je na međunarodnoj sceni.

II. Značaj učešća

Organizacija događaja usko je povezana sa ustavnom obavezom Crne Gore da bude ekološka država i sa strateškim dokumentima kojima su definisani prioriteti u oblasti zaštite životne sredine, zdravlja i obrazovanja. Unapređenje unutrašnjeg kvaliteta vazduha prepoznato je kao značajan element Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030. godine, kao i Strategije reforme obrazovanja 2025-2035. godine. Dodatno, ovaj proces je od posebne važnosti u kontekstu pristupnih pregovora sa Evropskom unijom, jer Crna Gora ima obavezu da transponuje odredbe Direktive o energetskej efikasnosti zgrada (EPBD 2024/1275), koja po prvi put uvodi obavezujuće standarde unutrašnjeg ambijenta. Implementacija ove direktive, koja podrazumijeva propisivanje minimalnih standarda za kvalitet vazduha, mjere ventilacije i instalaciju sistema za monitoring, treba da bude završena do maja 2026. godine, što ovu inicijativu dodatno čini strateški važnom za zatvaranje Poglavlja 27 – Životna sredina i klimatske promjene.

Zdravstveni značaj događaja je nesporan, imajući u vidu da ljudi provode značajan dio vremena u zatvorenom prostoru i da zagađenje unutrašnjeg vazduha direktno utiče na zdravlje, produktivnost i obrazovne ishode. Nedovoljna ventilacija i akumulacija zagađivača u unutrašnjem vazduhu može donijeti brojne negativne efekte kojim su se bavili mnogi naučnici i istraživači, a što je predmet brojnih studija na međunarodnom

nivou. Posebno su ugrožene kategorije učenika, starijih lica i hroničnih bolesnika, kod kojih su potvrđene posljedice lošeg kvaliteta vazduha kroz povećanu učestalost respiratornih oboljenja i smanjenje kognitivnih sposobnosti.

Neophodno je stvoriti adekvatan strateški, zakonodavni i operativni okvir koji će omogućiti da se osiguraju odgovarajući međunarodni standardi, kao i da se kontinuirano prati i kontroliše kvalitet unutrašnjeg vazduha u svim vrstama objekata. Upravo zato ovaj događaj, koji okuplja lidere država, ministre zdravlja i obrazovanja, prepoznate naučnike i međunarodne organizacije poput Svjetske zdravstvene organizacije, Programa Ujedinjenih nacija za životnu sredinu i Međunarodne organizacije rada, predstavlja priliku da se po prvi put na globalnom nivou uspostavi politički okvir za ovu temu.

III. Razlozi za učešće Crne Gore

Učešće Crne Gore na ovom događaju ima višestruki značaj. Prije svega, Crna Gora je inicijator i koorganizator, a ne samo pozvana učesnica, čime se potvrđuje sposobnost države da prepozna i otvara globalno relevantne teme. Nacionalna inicijativa, započeta projektom unapređenja kvaliteta unutrašnjeg vazduha u školama kroz donaciju Vitalika Buterina, predstavlja osnovu za međunarodnu afirmaciju i priliku da Crna Gora predstavi dobre prakse proizašle iz školskog sistema i multisektorskog djelovanja. Ovim se i Crnoj Gori pruža prilika da bude među prvim zemljama koje kreiraju napredne nacionalne politike i regulative u oblasti unutrašnjeg kvaliteta vazduha, u skladu sa evropskim i međunarodnim standardima. Istovremeno, koorganizacijom ovog događaja Crna Gora jača svoje pregovaračke kapacitete u okviru evropske integracije, jer pokazuje spremnost da proaktivno sprovodi i promoviše politike koje su već sadržane u pravnim tekovinama Evropske unije. Posebnu vrijednost događaja predstavlja i planirano potpisivanje Globalne povelje o zdravom unutrašnjem vazduhu (Global Pledge for Healthy Indoor Air), čime će Crna Gora simbolično potvrditi posvećenost ovoj temi i dati doprinos stvaranju globalne mreže država, institucija i organizacija okupljenih oko zajedničkog cilja obezbjeđenja zdravog unutrašnjeg vazduha.

Dodatni značaj predstavlja činjenica da će Crna Gora kroz ovaj događaj ostvariti direktnu saradnju i komunikaciju sa vodećim svjetskim akademskim i istraživačkim institucijama, uključujući Program za zdrave zgrade na Harvardu, Školu javnog zdravlja Univerziteta Braun, Australijsku akademiju nauka, Univerzitet u Ženevi, Centar za zdravstvenu bezbjednost Džons Hopkins i druge. Ove institucije su globalni lideri u oblasti javnog zdravlja, arhitekture zdravih zgrada i naučno zasnovanih politika, pa će partnerstvo sa njima Crnoj Gori omogućiti da pristupi najnovijim istraživanjima i iskustvima u ovoj oblasti.

Boravak u Njujorku će biti osnov za učešće i na drugim relevantnim događajima na ovu i druge značajne i bliske teme.

Na međunarodnom planu, ova inicijativa dodatno učvršćuje ugled Crne Gore kao pouzdanog partnera i lidera u oblastima koje povezuju zdravlje, obrazovanje i zaštitu životne sredine, a posebno naglašava posvećenost zaštiti djece i mladih kao najranjivijih kategorija društva.

IV. Sastav delegacije

Delegaciju Vlade Crne Gore čine:

1. Prof. dr Anđela Jakšić-Stojanović, ministarka prosvjete, nauke i inovacija,
2. Svetlana Drobnjak, generalna direktorica Direktorata za predškolsko i osnovno obrazovanje i vaspitanje,
3. Marina Mijušković, Glavni koordinator projekta za unapređenje kvaliteta unutrašnjeg vazduha.